

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Hyvinvointialue, Helsingin kaupunki tai HUS

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue suhtautuu hallituksen esitysluonnokseen pääosin myönteisesti. Uudistuksen tavoitteena on oikea-aikaisen tuen vahvistaminen ja palvelurakenteen selkiyttäminen. Nämä tavoitteet ovat kannatettavia. Esitys vie sosiaalityötä ja sosiaalihojausta ensisijaisena ammatillisena asiantuntijatyönä oikeaan suuntaan vahvistamalla sen ydintehtävää, asiakaslähtöisyyttä ja rinnalla kulkevaa, kohtaavaa työtettä. Moniammatillisuus ja monialaisen työn merkitys jää esitysluonnoksessa melko vähälle huomiolle ja esityksen jatkovalmistelussa olisi hyvää nostaa paremmin esille sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön merkitystä.

Myös esitykseen sisältyvän ohjauksen ja neuvonnan kokonaisuuden sekä sosiaalihuollon prosesseja koskevat muutosesitykset ovat kannatettavia. Asiakkuuden alkamista, päättymistä ja kirjaamista koskevat täsmennykset selkeyttävät toimintaa.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue suhtautuu kriittisesti uudistuksen säästövaikutuksiin ja kiinnittää huomiota erityisesti säästövaikutusten epävarmuuteen ja epäselvyyteen. Hallituksen esitysluonnoksen mukaiseen uudistukseen liittyy ristiriita. Asiakastyön vaatimusten kasvaessa rahoitus ja resurssit kuitenkin heikkenevät. Uudistusta ei tule toteuttaa esityksen kaltaisena säästötoimenpiteenä samalla, kun siihen liittyy riskejä rahoituksen riittävyyden ja toimintaympäristön muutosten vuoksi. Esityksen arvioinnissa on huomioitava myös sosiaaliturvaan viime vuosien aikana tehdyt heikennykset ja niiden vaikutukset ihmisten elämäntilanteisiin ja sosiaalihuollon kasvaviin tarpeisiin. Esityksessä ei Päijät-Hämeen hyvinvointialueen mielestä myöskään tunnisteta säästöihin liittyen jo tehtyjen lainsäädäntömuutosten vaikutusta palveluihin ja palvelujen käyttäjien määrään, mikä koskettaa erityisesti kuntouttavaa työtoimintaa.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen arvioi kirjaamisveloitteiden keventämisen vaikutukset osin näennäisiksi samalla, kun esityksessä ei tunnisteta tietojärjestelmiin kohdistuvia merkittäviä muutostarpeita sekä kustannusten että esitetyn aikataulun osalta. Lapsiperhepalvelujen ja työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden osalta esitetty aikataulu on erittäin haasteellinen ja vaatii esitettyä pidemmän valmisteluajan. Asiakasmaksujen korotukset voivat heikentää palvelujen käyttöä ja tuottaa myös odotettua vähemmän tuloja. Uudistuksen toimeenpanossa tarvitaan vahvaa kansallista tukea.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että ehdotukset tukevat osittain tavoitetta sosiaalihuollon vahvistamisesta oikea-aikaiseen tuen tarpeiden tunnistamiseen ja vastaamiseen. Kannatettavia asioita ovat esitysluonnoksessa sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen aseman vahvistaminen ja sosiaalihuollon ammatillisen roolin selkeyttäminen sekä painotus ennaltaehkäisyyn, varhaiseen tukeen sekä ohjauksen ja neuvonnan oikea-aikaisuuteen. Myönteinen muutos on myös se, että työskentely kohdentuu palvelutarpeen arvioinnista tuen antamiseen ja työskentelyyn. Uudistus edistää myös terveysosiaalityön roolin kehittämistä ohjauksen ja neuvonnan sekä varhaisen tuen tehostamiseksi.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen näkemys on, ettei tavoitteisiin ja suunniteltuihin säästöihin päästä esitetyllä aikataululla. Arviot säästöistä ja resurssien uudelleen kohdentamisesta ovat Päijät-Hämeen hyvinvointialueen mielestä epäselviä ja osin puutteellisesti perusteltuja. Päijät-Hämeen hyvinvointialue katsoo, että kirjaamisvelvoitteiden keventäminen on osin näennäistä, eikä sillä päästä henkilöstömenojen vähentämistavoitteisiin samalla, kun palvelutarpeet ovat kasvussa. Kirjaaminen siirtyy osin toisiin asiakirjoihin ja Kanta-palvelujen käyttöönotto lisää velvoitteita.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää tarpeellisena pykäläesitystä 5 a §. Erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan määrittelyn täsmentäminen on tärkeää ja koskee erityisesti niitä asiakkaita, joiden palvelujen saaminen voi vaarantua heidän olosuhteidensa vuoksi. Sosiaalihuollon velvollisuudet on kuvattu selkeästi huomioiden asiakkaan oikeudet henkilökohtaiseen tapaamiseen sekä yksilöllisten tilanteiden huomiointi ja ammatillinen harkinta. Myös säätelyn kokoaminen yhteen pykälään on toimeenpanon ja lain soveltamisen näkökulmasta hyvä asia. Tärkeää on, että esityksessä on korostettu sitä, ettei pelkkä korkea ikä myöskään voi riittää erityisen tuen tarpeeksi. Kannatettava asia on, ettei korkea kynnyksiä kuitenkaan synny erityisen tuen tarpeelle.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan määrittely on kuitenkin edelleen tulkinnanvarainen ja epäselvä suhteessa muihin palveluihin ja voimassa olevaan lainsäädäntöön. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen mielestä arviointikriteerit kaipaavat tarkennusta. Asiakassuunnitelman ja omatyöntekijän nimeämisen poikkeukset (”tilapäinen” tai ”ilmeisen tarpeeton”) jäävät tulkinnanvaraisiksi. Päijät-Hämeen hyvinvointialue toivoo, että jatkovalmistelussa täsmennyksiä tehdään erityisesti vammaispalvelujen näkökulmasta. Täsmennyksiä tarvitaan suhteesta ensisijaisiin palveluihin ja käytännön toteutukseen (esim. mitä tarkoittaa ”riittävän usein”).

Esityksen kustannusvaikutukset ovat Päijät-Hämeen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan

epäselvät. Mikäli erityisen tuen tarve tunnustetaan paremmin, se lisää palvelujen tarvetta ja vaatii myös resursseja.

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää hyvänä, että hyvinvoinnin edistäminen on omana kohtana sosiaalihuoltolaissa. Hyvinvoinnin edistämisen ja sen poikkihallinnollisen toteuttamisen korostaminen on kannatettavaa. Yksilö- ja yhteisötason työskentelyn esille nostaminen väestötasoisena hyvinvoinnin edistämisen rinnalle on tärkeää. Olennainen asia on nostaa esille, että hyvinvointialue antaa neuvontaa ja ohjausta erityisesti henkilöille, joiden elinoloihin tai elämäntilanteeseen liittyy erityisiä hyvinvointia uhkaavia tekijöitä.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue korostaa tarvelähtöisyyden merkitystä ammattilaisten asiantuntijuuden ja vaikuttavien menetelmien rinnalla. Vaikuttavien menetelmien käyttöönotto ei automaattisesti tarkoita vaikutuksia uudessa ympäristössä. Kohdentamisen lisäksi tarvitaan menetelmien räätälöintiä toimintaympäristöön sopivaksi.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toivoo, että jatkovalmistelussa vielä arvioitaisiin tarkennustarpeita pykälään. Kumottavaksi esitettävät ovat olleet sisällöllisesti täsmällisiä, kohderyhmäkohtaisia ja ehkäisevän työn velvoittavuutta vahvistavia. Kumottavaksi esitettävissä pykälässä määriteltiin aikaisemmin yksityiskohtaisia tuen tarpeita, ja mainittiin mm. päihteiden käyttö, lähisuhdeväkivalta ja

mielenterveysongelmat. Lakiluonnoksen 10 a § on luonteeltaan yleisluonteinen, mikä heikentää toimeenpanoa ja lisää tulkinnanvaraisuutta, eikä edistä ehkäisevän työn rakenteita, jatkuvuutta ja yhdenvertaista toimeenpanoa hyvinvointialueilla. Ehkäisevää päihdetyötä koskevan pykälän poistaminen hämärtää ja häivyttää sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen roolia kaventuneessa päihde ja riippuvuustyön kokonaisuudessa sekä haastaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamista. Uudessa pykälässä tulisi vähintään viitata lakiin ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015).

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää tärkeänä, että hyvinvoinnin edistämistä sosiaalihuollossa kehitetään myös kansallisesti ja tuetaan hyvinvointialueilla tehtävää työtä.

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että luvun 3 ehdotukset sosiaalityöstä ja sosiaaliohjauksesta ovat osin kannatettavia ja toteuttamiskelpoisia. Sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen vahvistaminen ammatillisena asiantuntijatyönä, josta ei vaadita hallintopäätöksiä, on kannatettavaa.

”Sosiaalihuollon ammatillisen asiantuntijatyön” yläkäsitteen sijaan voitaisiin kuitenkin käyttää muotoilua ”sosiaalihuollon asiantuntijatyö”. Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää kannatettavana, että

sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen ensisijaisuutta suhteessa sosiaalipalveluihin vahvistetaan lainsäädännön keinoin.

Esityksessä nostetaan esille sosiaaliohjauksen tehtävä rinnalla kulkevana lähityönä, jolle on kiistatta paljon tarvetta myös Päijät-Hämeessä. Päijät-Hämeen hyvinvointialue katsoo, että esitystä on syytä tarkentaa erityisesti sosiaaliohjauksen tehtäväkuvan osalta. Esitys ei tunnista nykytilaa, jossa sosiaaliohjaajia työskentelee myös virkasuhteisina omatyöntekijöinä vastaten palvelutarpeen arvioinnista, asiakassuunnitelmien laadinnasta ja asiakkaiden palvelupäätösten tekemisestä ja asiakkaiden palvelujen kokonaisuuksien koordinoinnista. Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei pidä realistisena sitä, että sosiaaliohjaajien työpanosta olisi mahdollista kohdentaa ensisijaisesti rinnalla kulkevaan toiminnalliseen tukeen huomioiden samalla se, että rahoitus vähenee.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kiinnittää lisäksi huomiota sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen ensisijaisuuden korostamiseen ikääntyneiden palveluissa, joissa terveydenhuollon ammattilaisia työskentelee sosiaalihuollon tehtävissä. Lakiehdotuksen tulee turvata moniammatillinen arviointi vanhuspalvelulain mukaisesti. Vanhuspalvelulaissa todetaan, että palveluntarpeiden selvittämisestä vastaa iäkkään henkilön tarpeiden kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon

ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 3 §:ssä tai terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun

lain (559/1994) 2 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö, jolla on laaja-alaista asiantuntemusta.

Ikääntyneiden palveluiden osalta on käytännössä osoittautunut, että osassa palvelutarpeenarviointeja on ollut eduksi, että arvioinnin tekijällä on ollut itsellään terveydenhuollon koulutus tai hän on saanut työhön tukea terveydenhuollon ammattihenkilöltä. Jatkovalmistelussa tulee tehdä tarkennuksia, jotta tämä säilyy edelleen. Ehdotetun 14 a §:n 2 momentin edellytykset sosiaalipalvelujen järjestämiselle vaikuttavat korkeilta ja riskinä on, että säännöstä sovellettaessa palveluihin pääsyn kynnyksessä nousee kohtuuttoman suureksi.

Ehdotukset vaativat Päijät-Hämeen hyvinvointialueen mielestä jatkovalmistelussa vielä täsmennyksiä selkeyden, yhdenmukaisen soveltamisen ja käytännön toimivuuden varmistamiseksi.

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että esitetty uusi lapsiperhepalvelu ja siihen liittyvä taloudellinen tuki ovat osin selkeitä ja toteuttamiskelpoisia. Sääntely antaa hyvinvointialueille tarkoituksenmukaista liikkumavaraa palvelujen asiakaslähtöiseen ja joustavaan järjestämiseen. Taloudellisen tuen laajentaminen erityistä tukea tarvitseville lapsille on perusteltua. Lapselle myönnettävän tuen jättäminen toimeentulotuen ulkopuolelle on kannatettavaa. Huomiota tulee kuitenkin kiinnittää siihen, ettei erityisen tuen määrittely rajaa tarkoituksettomasti tuen ulkopuolelle perheitä, jotka siitä varhaisessa vaiheessa hyötyisivät ja estäisivät perhetilanteiden kriisiytymistä. Toimeentulotuen tulisi olla ensisijainen tuki tähän tukeen nähden. Taloudellisen tuen osalta tulee huomioida lakimuutoksen edellyttämät muutostarpeet verolakiin liittyen kyseessä olevan tuen verovapauteen.

Tärkeää on, että palveluja voidaan kehittää alueellisesti huomioiden kuitenkin se, että alueellinen vertailu voi muodostua haasteelliseksi. Perhetyön, tehostetun perhetyön ja perhekuntoutuksen yhdistäminen on pääosin hyvä ja selkeyttävä ratkaisu. Se voi vähentää päällekkäistä työtä ja

helpottaa asiakkaan polkua palveluissa. Malli mahdollistaa nyt myös laajasti käyttöön otetun systeemisen työskentelytavan jatkumisen. Myös kasvatus- ja perheneuvonta kuuluu lapsiperhepalvelukokonaisuuteen. Tärkeää on, että muutoksessa huomioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio sekä vaativampi psykososiaalinen tuki komplisoituneissa tilanteissa.

Eri osaamisten kokoaminen samaan tuo joustoa ja mahdollistaa mm. erilaisten työpariuksien hyödyntämisen. Tehostetun palvelun osalta tulisi kiinnittää huomiota siihen, että myös sitä voidaan saada matalalla kynnyksellä perhetilanteen niin vaatiessa varhaisessa vaiheessa, jotta perhetilanteet eivät kriisiydy.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue korostaa muutoksen toimeenpanossa kansallisen ohjauksen tarvetta. Esitykseen liittyy riski, että uusi lapsiperhepalvelu jää sisällöltään epätarkaksi ja hallitsemattomaksi kokonaisuudeksi, mikä voi vaikeuttaa palvelujen toteutusta, hankintaa ja valvontaa. Ilman kansallista ohjausta esitys johtaa tällaisenaan eroihin alueiden välillä niin palvelun laadussa kuin saatavuudessa. Tämä heikentää yhdenvertaisuutta, vaikuttavuuden seuranta ja myös tilastollista vertailtavuutta.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue katsoo, että lapsiperhepalveluja koskeva esitys edellyttää vielä tarkennuksia jatkovalmistelussa. Jatkovalmistelussa tulee kiinnittää huomiota siihen, että eri palvelujen rajat voivat olla käytännössä häilyviä. Esitykseen tulisi tehdä täsmennyksiä ympärivuorokautisen perhekuntoutuksen asemasta.

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että uusi työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuki nähdään pääosin kannatettavana, sillä se kokoaa hajallaan olevia palveluja yhteen ja selkeyttää sosiaalihuollon roolia osallisuuden edistäjänä, samalla vähentäen päällekkäistä työtä. Myönteistä on myös se, että palvelu on sosiaalihuollon palvelu ja asiakkaan osallistuminen ei pääsääntöisesti

perustu velvoittavuuteen. Asiakkaat, jotka palveluun ohjautuvat ovat oletettavasti motivoituneita ja työskentelyn on mahdollista lähteä aidosti asiakkaan toimintakyvyn tarpeista. Muutos mahdollistaa nykyistä laajemman ja yksilöllisemmän tavan järjestää palvelua. Palvelun sisällöllinen määrittely on kuitenkin väljä, kohderyhmä laaja ja sisällöltään melko rajaton. Huolena on, että palveluun ohjautuu lähes kaikki asiakkaat, joilla on haasteita työ- ja toimintakyvyssä, jolloin palvelun yksiköllinen räätälöinti hankaloituu. Kokonaisuuteen liittyy myös epävarmuutta työllisyysalueiden palvelujen ja työllisyyspolitiikan riittävyyden osalta.

Lakiluonnoksessa 17 § on uusi sosiaalihuollon palvelu; työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuki kokoaa yhteen aiemmin erillään olleet sosiaalihuollon palvelut: sosiaalinen kuntoutus, kuntouttava työtoiminta, vuoden 1982 sosiaalihuoltolain vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta ja

työtoiminta. Lakiluonnoksen 17 a § on tätä kokonaisuutta täydentävä erityissäännös, joka mahdollistaa työtoiminnan käytön yhtenä keinona, ei omana palvelunaan. Tämä jättää kuitenkin tulkinnanvaran, onko kyseessä tosiasiasa yksi palvelu vai kaksi erillistä palvelua.

Kyseessä on työikäisille asiakkaille tarkoitettu palvelu, jonka ikäraja olisi kuitenkin 15–74 vuotta. Työ- ja toimintakyvyn haasteet ovat merkittävästi erilaisia vielä alaikäisellä nuorella, työikäisellä henkilöllä tai jo vanhuuseläkeikäisellä henkilöllä. Olisi haastavaa huomioida palvelun järjestämisessä ja toteuttamisessa eri ikäisten asiakkaiden tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Päijät Hämeen hyvinvointialueen arvio on, ettei asiakasmäärä ei vähene oletetusti, vaan voi kasvaa kohderyhmän laajenemisen (ikä 15–74 v.), matalamman ohjautumiskynnyksen ja kevennettyjen velvoitteiden vuoksi. Päijät-Hämeen hyvinvointialue katsoo, että esitykseen kaivataan merkittävässä määrin täsmennyksiä kohderyhmään ja sen rajaukseen. Alaikäisten palvelut kuuluvat ensisijaisesti koulutus- ja nuorisotoimelle. Palvelun ulottaminen yli 65-vuotiaille on taloudellisesti kestänytöntä.

Työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuki -palvelu kuvataan vapaaehtoiseksi, mutta sillä on kuitenkin työttömyysturvaan tai sen palauttamiseen liittyviä vaikutuksia. Kansaneläkelaitoksen velvollisuus toimittaa hyvinvointialueelle tiedot henkilöstä, jonka pääasiallinen toimeentulo on

viimeisen kuuden kuukauden aikana perustunut työttömyyden takia maksettuun toimeentulotukeen lisää hyvinvointialueella sosiaalihuollon ammatillisen asiantuntijatyön työmäärää.

Kuntouttavan työtoiminnan poistumisen myötä asiakkaat menettävät siihen aiemmin liittyneitä etuuksia, kuten matka- ja kulukorvauksia. Lisäksi hyvinvointialueilta poistuu kuntouttavaan työtoimintaan liittynyt valtionkorvaus toteutuneista päivistä, mikä on merkittävä taloudellinen muutos.

On huoli siitä, että aiemmin palveluissa mukana pysyneet asiakkaat, joiden toimintakyky on saatu pidettyä edes ennallaan, putoavat enenevissä määrin sosiaalipalveluiden ulkopuolelle. On mahdollista, että tämä näkyy myöhemmin lisääntyneenä raskaampien palveluiden tarpeena. Toisaalta palvelu voi olla jatkossa nykyistä vaikuttavampaa, koska sinne ohjautuu asiakkaita, jotka itse kokevat tarvitsevansa palvelua. Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää liikkumisen tukea osallistumisen tukikeinona perusteltuna. Sen sijaan aterioiden tarjoamiseen liittyvä kirjaus voi aiheuttaa kustannus- ja yhdenvertaisuushaasteita.

Palvelu voisi olla velvoittava, jos se on kirjattu monialaiseen työllistymissuunnitelmaan, eikä työnhakijalle ole asetettu työnhakuvelvoitetta työllisyyspalveluissa. Riskinä on, että TYM-palvelun kautta asiakkaita ohjattaisiin palveluun enenevissä määrin velvoittavasti, vaikka varsinaista TYM palvelun tarvetta ei olisikaan. Uudistuksessa osallistumalla sosiaalihuollon palveluun nähdään myös eräänlainen kannustin, kun osallistumisen kautta on mahdollista saada työttömyysturva takaisin veloitteella osallistua palveluun vähintään kerran viikossa. Jää epäselväksi, miten toteutumista seurataan ja toisaalta sosiaalipalvelun rooli, suunnitelmallinen työskentely ja perimmäinen tarkoitus voivat kärsiä.

Esitysluonnoksessa esiin tuodut taloudelliset vaikutukset eivät ole riittävän selkeitä ja johdonmukaisia. Päätöksenteon tukena käytetyt tiedot ovat vanhentuneita, jotta niiden perusteella voitaisiin luotettavasti arvioida uuden työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelun kokonaiskustannuksia, säästöjä verrattuna nykyisiin palveluihin sekä vaikutuksia hyvinvointialueiden rahoitukseen. Taloudelliset arviot perustuvat valtakunnallisiin keskiarvoihin, eivätkä huomioi

alueiden välistä väestörakenteen, palvelujärjestelmän, palvelutarpeiden ja asiakasmäärien vaihtelua. Tämä voi lisätä riskiä hyvinvointialueen kustannusten kasvuun.

Mahdollisten säästöjen laskeminen perustuu vuoden 2024 asiakasmääriin, eikä huomioi sitä, että tosiasiallisesti kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärä on vähentynyt muun muassa lakimuutosten myötä. Tästä syystä hyvinvointialueen laskennallinen säästö voi olla ylimitoitettu. Asiakkaiden muuttuneet palvelutarpeet ovat ohjanneet heitä lisääntyvässä määrin nykyiseen sosiaalisen kuntoutuksen palveluun. Huolta herättää vuodelle 2027 suunniteltu säästötavoite, koska esitetty siirtymäaika ei ole realistinen palvelurakenteen uudistamisen ja toimeenpanokyvyn näkökulmista.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää kannatettavana uuden 29 c §:n tavoitetta selkeyttää lastenvalvojen tehtäviä. Sääntelyssä tulee kuitenkin huomioida perheoikeudelliset palvelut laajemmin. Jatkovalmistelussa tulee tarkastella myös tiedonsaantioikeuksia, jotta lastenvalvojen roolia lapsen edun turvaamisessa voida vahvistaa.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia lain 25 §:ään. Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää hyvänä, että psykososiaaliset työmenetelmät ovat jatkossa osa sosiaalihuollon mielenterveystyötä, eivätkä työmenetelmät olisi enää palveluja. Tämä mahdollistaa myös uudistuksen tavoitteiden mukaisen joustavamman tuen järjestämiseen.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa lukuun 3 liittyen, että jatkovalmistelussa esitystä tulisi vielä tarkastella suhteessa nykyisen sosiaalihuoltolain 28 §:ään (muut sosiaalipalvelut).

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Kyllä

Perustelut tiiviisti?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että ehdotetut uudistukset sosiaalihuollon alkuvaiheen toteutukseen ovat pääosin kannatettavia, selkeitä ja toteuttamiskelpoisia. Ne vahvistavat asiakaslähtöisyyttä, varhaista tukea sekä palvelukeskeisestä ajattelusta irtautumista. Myös

neuvonnan ja ohjauksen kirjaamisen mahdollistuminen on myönteinen muutos. Hyvinvointialueen arvio on, että vireille tuloa ja asiakkuuden alkamista sekä päättämistä koskevat tarkennukset tukevat tarvelähtöistä työskentelyä. Jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin tarkentaa sitä, miten toimitaan tilanteissa, joissa asiakkaan ja ammattilaisen näkemykset tuen tarpeesta eroavat.

Alkuvaiheen neuvonnan ja ohjauksen vahvistaminen on kannatettavaa. Esitys selkeyttää henkilökohtaisen keskustelun merkitystä jo alkuvaiheen neuvonnassa ja ohjauksessa, ennen sosiaalihuollon asiakkuuden käynnistymistä ja tuen tarpeen arvioinnin aloittamista. Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on tunnistettu myös keskeisenä kysymyksenä asiakkaan asemaan ja oikeusturvaan liittyvät asiat arjen työssä.

Seitsemän (7) arkipäivän määräaika parantaa saavutettavuutta, mutta käsitteiden tulkintaa sekä vaikutuksia resursseihin tulisi täsmentää jatkovalmistelussa. Ikääntyneiden kohdalla korostuu moniammatillinen arviointi, jossa myös terveydenhuollon rooli on tärkeä. Lapsiperheiden osalta nopeaan ensiarvioon perustuva malli on erittäin myönteinen. Jatkovalmistelussa olisi tarpeen kuitenkin selkeyttää, että sosiaaliohjauksen asiakkuus voi alkaa myös ilman huoltajien suostumusta lapsen tuen tarpeen sitä edellyttäessä.

Asiakassuunnitelmien laatimisen, kirjaamisvelvoitteiden sekä tuen tarpeiden arvioinnin keventäminen haastavat vahvistuvaa veloitetta sosiaalihuollon ammatillisen asiakastyön vaikutusten seurantaan. Tähän tulee jatkovalmistelussa kiinnittää huomiota ja antaa kansallista ohjeistusta. Tuen tarpeen arviointiin tarvitaan kansallinen rakenteinen asiakirjapohja, jotta toiminnan vaikutuksia voidaan arvioida.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Kyllä

Perustelut tiiviisti?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että asiakassuunnitelmaa ja omatyöntekijää koskevat ehdotukset ovat pääosin kannatettavia ja selkeitä. Asiakassuunnitelman kokoaminen yhdeksi

kokonaisuudeksi vahvistaa sen merkitystä, vähentää päällekkäisyyttä ja tukee moniammatillista yhteistyötä, vaikka käytännön toteutuksessa on haasteita (mm. tietojärjestelmät ja käyttöoikeudet), jotka vaativat myös kansallisia linjauksia.

Ikääntyneiden osalta on tärkeää säilyttää mahdollisuus myös terveydenhuollon ammattilaisten osallistumiseen suunnitelman laadintaan. Lisäksi sääntelyä tulisi täsmentää, jotta on selvää, milloin asiakassuunnitelma on velvoittava ja milloin harkinnanvarainen.

Omatyöntekijän rooli on perusteltu ja joustava, mutta sitä tulisi selkeyttää siten, että vastuu kattaa asiakkaan koko sosiaalihuollon kokonaisuuden, ei vain yksittäisiä palveluja. Omatyöntekijän nimeämisen rajaaminen vain tarpeellisiin tilanteisiin nähdään pääosin myönteisenä, erityisesti lyhytaikaisissa asiakkuuksissa hallinnollisen työn keventämiseksi. Samalla tunnistetaan riski, että säännöllistä tukea tarvitsevat asiakkaat kuitenkin tarvitsevat pysyvän vastuutyöntekijän.

Ehdotukset ovat pääosin linjassa nykykäytäntöjen kanssa myös erityistä tukea tarvitsevien lasten ja vammaispalvelujen osalta, joissa asiakassuunnitelman merkitys säilyy keskeisenä erityisesti pitkäaikaisissa ja monipalveluisissa tilanteissa.

Omatyöntekijän tehtävänä on vastata asiakkaan edun ja tarpeiden mukaisesta sosiaalihuollon kokonaisuudesta ja sen suunnitelmallisesta etenemisestä. Omatyöntekijä nimetään, kun se on asiakkaan tuen tarpeiden näkökulmasta tarpeellista. Erityisen tuen tarpeessa oleville asiakkaille omatyöntekijä nimetään lähtökohtaisesti aina. Asiakassuunnitelma laaditaan, kun se on asiakkaan tuen tarpeiden näkökulmasta tarpeellista tai, jos asiakkaan sosiaalihuollon suunnittelu, toteuttaminen tai seuranta sitä edellyttävät.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen mielestä asiakassuunnitelmien keventäminen on osin tulkinnanvaraista ja hyvinvointialue suhtautuu varauksella asiakassuunnitelmien laatimisveloitteen keventämisestä syntyviin kustannusten säästöihin.

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että ehdotus erityistä tukea tarvitsevien lasten sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoituksesta on epäselvä eikä täysin toteuttamiskelpoinen. Asiakkaan tilanteeseen ei tule muutoksia teknisluonteisilla muutoksilla lastensuojelulain piiristä sosiaalihuoltolain alaiseen toimintaan.

Mitoituksen laskentatapa ja perustelut, erityisesti luku 47, jäävät puutteellisiksi eivätkä huomioi riittävästi työn vaativuutta tai asiakkaiden tuen intensiteettiä tai erityistä tukea tarvitsevien vammaisten lasten tarpeita. Ehdotettu asiakasmäärä on korkea suhteessa uudistuksen tavoitteisiin ja voi heikentää mahdollisuuksia laadukkaaseen asiakastyöhön. Päijät-Hämeen hyvinvointialue kiinnittää huomiota, ettei esityksessä oteta kantaa sosiaaliohjaajien mitoituksiin sosiaalityöntekijöiden tavoin. Myös sosiaaliohjauksen roolin vahvistaminen edellyttää riittäviä resursseja ja asiakasmäärien hallintaa, jotta tuen viivästyminen ja kasautuminen voidaan estää.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen mielestä jatkovalmistelussa tarvitaan tarkennuksia myös mitoituksesta poikkeamisen perusteille. Hyvä asia on, että mitoitus voidaan ylittää tilapäisesti. Muutoksen toimeenpanoon tarvitaan kansallista sisältöohjausta.

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi hoidon ja huolenpidon turvaavia päätöksiä koskevaa 46 §. Säännöksen soveltaminen on ollut käytännössä vaikeaa ja kumoaminen on siten perusteltua.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue esittää, että esityksen 38 §:n otsikkoa (tuen tarpeisiin vastaamisen periaatteet ja vaikuttavuus) arvioidaan jatkovalmistelussa. Otsikko on epätarkka suhteessa pykälän sisältöön. Painopiste on tuen tarpeisiin vastaamisessa, tavoitteiden seurannassa ja tuen riittävyyden arvioinnissa.

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen mielestä ehdotus sosiaalityöntekijän erityisistä tehtävistä on pääosin kannatettava ja tunnistaa hyvin sosiaalityön erityisosaamisen merkityksen sekä sen joustavan kohdentamisen asiakastarpeen mukaan. Tämä tukee asiakaslähtöisyyttä ja työnjaon kehittämistä sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen välillä. Ehdotus siirtää työnjaon painopistettä sisällön mukaiseen määrittelyyn, mikä on perusteltua. Tämä edellyttää kuitenkin hyvinvointialueilta aktiivista asiakastarpeiden tunnistamista ja seuranta.

Esityksen toimeenpanoon sisältyy haasteita, koska sosiaalityöntekijän tehtävät painottuvat vahvasti rakenteellisiin, koordinoiviin ja asiantuntijaroleihin. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen mielestä em. tehtävämäärittelyyn voi sisältyä riski siitä, ettei aikaa ja edellytyksiä jää riittävästi suoraan asiakastyöhön. Riittävä, suunnitelmallinen ja suora asiakastyö on kuitenkin sosiaalihuollon vaikuttavuuden ydintä. Roolien ja tehtävien välistä suhdetta tulisi selkeyttää viimeistään toimeenpanovaiheessa. Lisäksi sääntely on paikoin tulkinnanvaraista, mikä vaikeuttaa käytännön toteutusta ja edellyttää jatkovalmistelussa esityksen tarkentamista. Hyvinvointialue suhtautuu varauksella siihen, tuottaako muutos kustannussäästöjä, sillä sosiaalityöntekijän osaamisen tehokas kohdentaminen vaatii riittäviä henkilöstöresursseja.

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Kyllä

Perustelut tiiviisti?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että ehdotus uudesta sosiaalihuoltolain 47 §:stä on kannatettava. Se tukee ja vahvistaa sosiaalihuollon johtamista tasavertaisena terveydenhuollon rinnalla, kun sosiaalihuollon palvelujen johtaminen rinnastuu uudistuksen myötä terveydenhuollon johtamisrakenteeseen, vastaavalla tavalla kuin terveydenhuollossa toimii johtava viranhaltija (esimerkiksi terveydenhuollon vastaava lääkäri). Hyvinvointialueen sisällä sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija edistää sosiaalihuollon ja terveydenhuollon välistä yhteensovittamista.

Sosiaalihuollosta vastaavan viranhaltijan rooli vahvistaa sosiaalihuollon kehittämisen, laillisuuden, laatuun ja integraatioon liittyviä vastuita hyvinvointialueella. Roolissa korostuu kokonaisuuden ja

kehittämisen koordinointi sekä sosiaalihuollon aseman vahvistaminen. Hallituksen esityksessä kuvatut vaikutukset ovat hyvin laaja-alaisia ja olennaista on tehtävän ymmärtäminen kokonaisuuden johtamisen ja kehittämisen koordinoinnin näkökulmasta, mitä voisi esityksen jatkovalmistelussa tarkoittaa.

Hyvinvointialue pitää tärkeänä, että pykälä jättää hyvinvointialueille mahdollisuuden määritellä sosiaalihuollosta vastaavan viranhaltijan tehtävän sijoittuminen omassa organisaatiossaan hallintosäännössä.

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää ehdotuksia pääosin kannatettavana. Hyvinvointialue kannattaa kirjaamisen keventämistä. Ohjauksen ja neuvonnan kirjaamisen mahdollistaminen eri tilanteissa on kannatettava asia. Asiakkaan tilanteen kannalta olennaisten tietojen kirjaaminen ei muuta juurikaan nykytilaa ja voimassa olevaa lainsäädäntöä. Nyt veloitteena on kirjata tarpeelliset ja riittävät tiedot. Jatkovalmistelussa tulisi myös arvioida mahdolliset vaikutukset terveydenhuollon kirjaamiseen, sillä asiakastietolain 17 § on sosiaali- ja terveydenhuollolle yhteinen.

Hyvinvointialueen arvio on se, ettei kirjaamisen keventäminen tule johtamaan esityksessä arvioituihin säästöihin. Päijät-Hämeen hyvinvointialueella tunnistetaan myös ristiriita sosiaalihuollon tiedontuotantoon liittyvien tavoitteiden ja esityksen asiakastietojen kirjaamisen keventämisen välillä.

Olennaista on, että sosiaalihuollon kirjaamisen tulee myös jatkossa täyttää Kanta-kirjaamisen vaatimukset. Lisäksi on huomioitava, että kirjaamisen keventäminen tulee aiheuttamaan hyvinvointialueille ICT-kustannuksia. Myös tietosuojaa koskevat kysymykset ohjauksen ja neuvonnan osalta tulee huomioida jatkovalmistelussa.

Esitysluonnoksen muutokset aiheuttavat suuria muutoksia tietojärjestelmiin, kirjaamista koskeviin ohjeistuksiin ja kirjaamisen käytäntöihin. Esityksessä ei riittävästi huomioida kansallisiin

määrityksiin, tietorakenteisiin ja tietojärjestelmiin kohdistuvia muutoksia eikä niiden vaatimaa kehitys-, testaus- ja käyttöönottoaikaa. Tämä vaatii hyvinvointialueille riittävää tukea muutosten toimeenpanoon mm. koulutusten ja tiedottamisen muodossa. Jatkovalmistelussa tulee kiinnittää huomiota tiedonhallintaan liittyvien muutosten toimeenpanon suunnitteluun ja ottaa hyvinvointialueet

mukaan suunnitteluun. Tiedonhallinnan kokonaisuuden suunnittelussa on huomioitava myös asian merkityksellisyys henkilöstön ja heidän arkityönsä näkökulmasta, mikä korostaa entisestään muutosten hyvää suunnittelua sekä kansallisella että alueellisella tasolla.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kiinnittää huomiota siihen, ettei ehdotuksessa ole juurikaan huomioitu sosiaali- ja terveydenhuollon välistä rajapintaa eikä myöskään yhteisiä palveluita. Päijät Hämeen hyvinvointialue pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveydenhuoltoon tarvitaan keskeisissä yhteisissä palveluissa yhteiset sosiaali- ja terveydenhuollon asiakirjarakenteet ja sosiaali- ja terveydenhuoltoon yksi yhteinen rekisteri. Se edistäisi merkittävästi ajantasaisen asiakastiedon hyödynnettävyyttä.

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen suhtautuu kriittisesti esitykseen ja näkee riskinä, että esitetyt muutokset synnyttävät lisääntyvässä määrin asiakasmaksujen alentamistarvetta tai tarvetta vapauttaa asiakasmaksuista. Tämä vie työaikaa ja vaatii myös resursseja, mitä ei ole huomioitu taloudellisia vaikutuksia koskevissa laskelmissa. Maksukorotukset lisäävät hallinnollista työtä, kun alentamisia ja perimättä jättämisiä koskevat hakemukset kasvavat.

Asiakasmaksualennus- ja -vapautushakemusten määrään ja niiden kasvuun vaikuttavat myös sosiaaliturvaetuuksiin viime vuosien aikana tehdyt leikkaukset sekä terveydenhuollon asiakasmaksujen korotukset. Huolta aiheuttaa myös se, että maksujen korotukset aiheuttavat palvelujen käytön vähenemistä. Uudistuksen aikataulu on tiukka huomioiden asiakasmaksupäätösten uusiminen, järjestelmien päivitystarpeet ja toimielinpäätökset.

Hyvinvointialue toteaa, että maksutulosarvioiden toteutumista tulee arvioida jälkikäteen ja oikaista rahoitusta myöhemmin, mikäli tulokertymä jää ennakoitua pienemmiksi.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa tulosisidonnaisia maksujen korotuksiin liittyen, että maksuprosenttien korotuksien vaikutukset kohdistuvat eri palveluissa eri tavoin. Myönteistä on, että pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksuprosenttien korotukset eivät vaikuta pienituloisimpiin asiakkaisiin vaan kohdentuvat asiakkaisiin, joille jää lakisääteistä vähimmäiskäyttövaraa enemmän tuloja käyttöön. Sen sijaan jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksujen korotukset koskevat kaikkia asiakkaita tulotasosta riippumatta. Jatkuvan ja säännöllisen palvelun asiakkaat maksavat tyypillisesti tulosisidonnaisen maksun lisäksi myös erilaisia tukipalvelumaksuja ja ikääntyneet asiakkaat käyttävät muutenkin keskimääräistä enemmän terveyspalveluja. Nyt tehtävät maksukorotukset voivat olla suurelle osalle asiakkaista taloudellisesti merkittäviä ja vaikuttaa kielteisesti myös myönnetyn palvelun tosiasialliseen käyttöön. Merkityksellistä on, ettei näihin maksuihin ole säädetty lakisääteistä vähimmäiskäyttövaraa, joten asiakkaan ainoaksi suojakeinoksi jää asiakasmaksulain 11 §:n mukaisen maksun alentamisen tai perimättä jättämisen hakeminen.

Asiakasmaksulain 10 j §:ssä säädetään tulosisidonnaisten maksujen määräämisestä ja tarkistamisesta, mutta nykyinen sääntely ei ohjaa hyvinvointialueita riittävän selkeästi erilaisten tarkistustilanteiden osalta. maksujen tarkistamista koskevaa sääntelyä tulisi asiakasmaksulakiin jatkossa täsmentää ja selkeyttää. Erityisesti tulisi määritellä nykyistä selkeämmin, milloin ja miten maksut tulevat voimaan eri tarkistustilanteissa.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toivoo, että asiakasmaksulain 11 §:n soveltamista ja sisältöä tarkennetaan jatkossa valtakunnallisesti. Pykälä on yleisluonteinen ja jättää tulkinnanvaraa, mikä lisää riskiä alueellisesti erilaisista käytännöistä. Jatkovalmistelussa tulisi arvioida myös se, voidaanko sakkomaksujen perimisen mahdollisuus sisällyttää lakiesitykseen. Myös Päijät-Hämeen hyvinvointialueella peruuntuneista tai käyttämättä jääneistä asiakaskäynneistä aiheutuu vuosittain merkittäviä kustannuksia. Lisäksi asiakasmaksulaissa tulisi säätää kiellosta määrätä asiakasmaksuja takautuvasti.

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue puoltaa sosiaalihuoltolain nykyisen 29 a §:n 1 momentin

kumoamista. Esitys antaa hyvinvointialueelle mahdollisuuden organisoida työn tarkoituksenmukaisella tavalla. Sosiaalihuollon yhteistyö on kuitenkin välttämätöntä terveydenhuollon päivystyksen kanssa.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää hyvänä, että lastenvalvojan tehtäväkuva kootaan yhteen pykälään. Lapsen edun näkökulman painottaminen lastenvalvojan tehtävässä on olennainen asia sekä se, että lapsen vanhemmat saavat varhaisessa vaiheessa ohjausta ja tukea lasta koskevien sopimusten laatimiseksi sekä vanhempien sovinnollisen yhteistoiminnan tukemiseksi ja mahdollisesti kärjistyvien sopimusriitojen ehkäisemiseksi.

Esityksessä on ehdotettu, että lastenvalvojan tehtäviin määriteltäisiin täytäntöönpanosovittelu ja tuomioistuinsovittelu. Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että tehtäviä ovat nykyisellään hoitaneet hyvinvointialueen tuomioistuimelle erikseen nimetyt sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset, jotka ovat saaneet tehtävään erillisen koulutuksen. Muutos lisäisi lastenvalvojan tehtäviä ja vaatisi lisäkoulutusta. Muutoksella on vaikutusta myös lastenvalvojen resursseihin, koska täytäntöönpanosovittelujen ja tuomioistuinsovittelujen vuosittaista määrää ei voida ennakoida.

Nykyisen käytännön mukaan tuomioistuin pyrkii käsittelemään lapsiasioita koskevat sovittelu- ja riita-asiat nopeammin kuin muut riita-asiat. Täytäntöönpanosovittelu tulee lain mukaan toteuttaa noin neljässä viikossa. Jatkovalmistelussa asiakokonaisuutta arvioitaessa on huomioitava myös lastenvalvojan mahdollinen esteellisyys esim. tilanteessa, että hän on ollut lasta koskevan sopimuksen vahvistava viranomainen ja tämän jälkeen mahdollisesti sopimuksen täytäntöönpanosovittelija tai sovittelija tuomioistuinsovittelussa.

Hyvinvointialueella lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyviä tuomioistuimen pyytämiä olosuhdeselvityksiä ovat laatineet lastenvalvojat. Myöskään näiden pyyntöjen määrää ei voida vuosittain ennakoida. Esityksen 29 c -pykälässä ei ole mainittu lastenvalvojan tehtävänä olosuhdeselvityksen laatimista, mutta mikäli hyvinvointialue päättää (jatkossakin) tämän tehtävän lastenvalvojan tehtäväksi, tulee se myös lisäämään lastenvalvojan tehtäviä täytäntöönpano- ja

tuomioistuinsovittelun lisäksi. Esitetyt muutokset tuovat lastenvalvojille tarpeen olla tiiviissä yhteistyössä tuomioistuinten kanssa heidän tehtäväksi antojensa perusteella. Riskinä on, että lastenvalvojien perustehtävä muuttuu lapsen huolto- ja riita-asioiden käsittelijäksi tuomioistuinkäsittelyä varten.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kiinnittää huomiota lisäksi siihen, ettei esityksen 29 c- pykälässä ole mainintaa adoptioneuvonnasta eikä perheasioiden sovittelusta.

Ehdotettu 40 a § on tarpeellinen ja kannatettava, sillä se varmistaa sosiaalihuollon asiakkaiden pääsyn terveydenhuollon arvioon myös ilman suostumusta erityistilanteissa. Jatkovalmistelussa tulee kiinnittää huomiota säätelyn tarkentamiseen. Keskeiset käsitteet, kuten ”ilmeinen terveydenhuollon tarve”, ovat epäselviä, ja käytännön toteutuksesta (menettelyt, kirjaaminen, kiiretilanteet) puuttuu ohjeistus. Lisäksi pykälä jää tehottomaksi ilman velvoitetta terveydenhuollolle käsitellä ja reagoida ilmoituksiin. Nykyinen säätely ei myöskään ole linjassa terveydenhuoltolain kanssa. Ristiriitaista on, että asiakastietolain 46 §:ään ja 47 §:ään jäisi edelleen säätelyä palvelutarpeen arvioinnista sote-yhteisissä palveluissa.

Kehitysvammalain muutoksen yhteydessä esitetään, että siihen lisättäisiin viittaus myös vammaispalvelulain mukaiseen työtoimintaan, jotta rajoitustoimenpiteiden käyttö olisi mahdollista myös tässä toiminnassa. Ehdotus on kannatettava.

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Hyvinvointialueen mukaan säästötavoitteet ovat epärealistisia, eikä ole selkeää, mistä säästöt tosiasiallisesti syntyisivät. Taloudelliset vaikutusarviot perustuvat osin epäselviin oletuksiin.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen mielestä esimerkiksi kirjaamiskäytäntöjen muutokset eivät tuo arvioituja

säästöjä. Lisäksi uudistukseen sisältyy hyvinvointialueen näkemyksen mukaan tiedonhallinnan ja asiakastietojärjestelmiin liittyviä merkittäviä kustannuksia, jotka pääosin ovat toki kertaluonteisia.

Kustannusarvioissa ei ole huomioitu suhdeperustaisen ja pitkäjänteisen asiakastyön lisääntymistä, mikä vaatii lisää työaika.

Säästöjen saavuttaminen edellyttää henkilöstön vähentämistä, mikä hyvinvointialueen mielestä vaarantaa uudistuksen tavoitteita. Esityksessä on kannatettavia tavoitteita, mutta niitä ei Päijät-Hämeen hyvinvointialueella nähdä saavutettavan esityksen taloudellisten tavoitteiden puitteissa ja esitys pitää sisällään näin ollen merkittävän ristiriidan. Kustannusarvioihin liittyvää epävarmuutta lisää muutoksen aikataulu. Esitetyt muutokset edellyttävät mm. asiakastietojärjestelmiin liittyen merkittäviä muutoksia, jotka myös aikataulujen puitteissa voi arvioida epärealistisiksi. Muutoksen toteuttaminen epärealistisen aikataulun puitteissa siirtää uudistuksen tavoitteiden saavuttamista pitkälle tulevaisuuteen ja vaarantaa myös seurannan ja arvioinnin toteutumista, erityisesti vaikuttavuuden osalta. Erityisesti lapsiperheiden palveluihin ja työtoimintapalveluihin esitettyjen muutosten toteuttaminen vaatii esitettyä pidemmän valmisteluajan. Aikataulua ja siirtymäaikoja tarkasteltaessa on jatkovalmistelussa huomioitava myös palvelujen erilaiset järjestämistavat (oma, ostopalvelut) ja muutosten toteuttamisen vaatima aika.

Säästöjen toteutuminen edellyttäisi merkittävästi pidempää aikaa. Riskinä on, että säästöjä kohdistetaan varhaisen vaiheen palveluihin, mikä voi lisätä entisestään raskaampien ja kalliimpien korjaavien palvelujen tarvetta.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että esitysluonnoksen vaikutusten arviointi on puutteellinen ja epä johdonmukainen. Keskeisiä vaikutuksia ja erityisesti yhteisvaikutuksia ei ole kyetty arvioimaan riittävästi, mikä heikentää kokonaiskuvan muodostamista uudistuksen toimivuudesta. Vaikutusten arviointi jää yleisellä tasolla epämääräiseksi, ja osin todetaan, ettei vaikutuksia ole voitu arvioida lainkaan. Sosiaalityön ja sosiaalihojauksen ensisijaisuuden vaikutuksia muihin palveluihin ei ole analysoitu riittävästi. Ei ole selvitetty, mihin palveluihin mahdollinen käytön

väheneminen kohdistuisi tai millaisia kustannus- ja asiakasvaikutuksia siitä seuraisi. Nykyisten ennaltaehkäisevien, kustannustehokkaiden palvelujen merkitys jää huomioimatta, mikä voi johtaa kustannusten siirtymiseen korjaaviin palveluihin pitkällä aikavälillä. Vaikutuksia sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteistyöhön ei ole arvioitu riittävästi.

Esitysluonnos sisältää tunnistettujakin riskejä siitä, että palvelutarve saattaa siirtyä muualle sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Merkittävä riski on, ettei tosiasiallista kustannusvaikuttavuutta siten synny. Päijät-Hämeen hyvinvointialue korostaa myös edelleen kansallisen tuen ja ohjauksen roolia ja riittävää resurssointia uudistuksen toteuttamiseen kansallisesti. Se osaltaan edistää sosiaalipalvelujen toteuttamista yhdenvertaisesti koko maassa. Nyt esityksessä olevat tulkinnanvaraisuudet ja määrittelyjen väljyydet ohjaavat helposti alueellisesti hyvin erilaisiin ratkaisuihin, mihin tulisi kiinnittää huomiota jatkovalmistelussa.

Forsberg Mika
Päijät-Hämeen hyvinvointialue

Roiha Marisa
Päijät-Hämeen hyvinvointialue - Mika Forsberg, toimialajohtaja